

Seleucia

Sayı XV - 2025

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XV

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren TR Dizin Ulakbim'de ve 2021'den itibaren Erih Plus'ta taranmaktadır.

<http://www.seleuciadergisi.com>

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)
Yavuz Yeğin

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Mehmet Tekocak
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Prof. Dr. Ayşe Fatma Erol
Doç. Dr. Erkan Alkaç
Doç. Dr. Sabri Arıcı
Doç. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Merih Ereğ
Doç. Dr. Kasım Oyarçın
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kaya
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Burak Erdem
Dr. Vujadin Ivanisevic
Dr. Murat Özyıldırım

Seleucia

Olba Kazısı Serisi

Sayı: XV

Yıl: 2025

ISSN: 2148-4120

ISBN: 978-625-6925-83-0

Yazışma Adresi

Doç. Dr. Yavuz Yeğin
Ankara Üniversitesi,
Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi, Diller Binası,
Oda no: Z7
Arkeoloji Bölümü No:45-45/A
06100 – Sıhhiye / Ankara – Türkiye
Tel: 0 312 310 32 80 / 1498
E – posta: ozyildirimmurat@gmail.com -
yavuzyeğin002@gmail.com
aemelerten@gmail.com

Yayının Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık – Türkçe ve İngilizce.

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.
Dağ. Paz. Gid. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67
Sertifika no: 20193
www.bilginyayinevi.com
E – posta: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Dijital Baskı Merkezi (Osman Sami Solak)
İvedikköy Mh. 1492. Cd. Yenimahalle /
ANKARA
Tel: 0533 577 6514
Matbaa Sertifika No: 70810

Teknik Düzenleme

Arş. Gör. Dr. Burak Erdem

Dağıtım

Selanik 2 Cad. 64/13, Karadeniz İşhanı 3. Kat
Kızılay – Ankara
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*

Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*

Fikret Yeğin

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"

Gender and Construction in Constantinople

*Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın":
Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat*

Faaliyetleri

Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında

Tunç Çağ'ında Camın Farklı Kullanım Biçimleri

Different Uses of Glass in the Bronze Age

Other than Beads and Vessels

Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from Savatra

Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir

Define Hakkında İlk Değerlendirmeler

*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep

Timur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları

The Mihabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus

Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin

Anadolu'daki Benzerleriyle Karşılaştırılması

*Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi
Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia*

Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında
Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources

Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de

Protohistorik Dönemlere Ait Yeni Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevindik

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi
Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur

Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi

Veli Fortress in Hanak District of Ardahan

Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen

Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia In
the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

*Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu Kartal
Figürini*

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler

Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*

Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka

Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi

*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaieon'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

*Archaeological Evidence of Wool Production from Aizanoi,
Kadoi and Kotiaieon*

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak

A Group of Knives Found at Seyitömer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar

Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign

Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi

Cave-Church in Alahan Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

PRAEFATIO

SELEVCIA'nın 2025 sayısı bu yıl da zengin bir içerikle okurlarına ulaşıyor. Bu sayı ile aynı zamanda dergimizin on beşinci yılını da kutlama mutluluğu içindeyiz. Bu yıl aynı zamanda Olba kazıları da on beşinci yılını kutluyor. Bundan yirmi dört yıl önce, Olba akropolisinin eteklerinde mütevazı bir yüzey araştırması biçiminde başlayan çalışmamızın gelişerek, bir kazı haline gelmesinde on beş yılı geride bıraktık. Şimdi Olba'nın yerleşim tarihi, kentteki yaşam tarzı konusunda çok daha fazla bilgi sahibi olmanın sevincini ve gururunu taşıyoruz.

Olba kazısı ekibinin özveri ve gayretleri ile on beş yıldır aralıksız olarak yayınlanan SELEVCIA'nın bu sayısında, Anadolu arkeolojisini, sanat tarihini, epigrafisini, nüemizmatığını, mimarlık tarihini aydınlatan, yepyeni bulguları ve fikirleri içeren toplam yirmi bir bilimsel metin yer almakta. Bu çalışmaları yaparken emeklerini, deneyimlerini bizlerle, dergimizle paylaşan yazarlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Doç. Dr. Yavuz Yeğin

PREFACE

SELEVCIJA's 2025 issue reaches its readers with a rich content this year as well. With this issue, we are also happy to celebrate the fifteenth anniversary of our journal. This year, the Olba excavation project is also celebrating its fifteenth anniversary. Twenty-four years ago, we started our work as a modest surface survey on the lower slopes of the Olba acropolis and it has been fifteen years since it turned into a full-scale excavation. Now, we are happy and proud to have much more information about Olba's settlement history and the lifestyle in the city.

This issue of SELEVCIJA, which has been published continuously for fifteen years thanks to the dedication and efforts of the Olba excavation team, includes a total of twenty-one scientific texts that shed light on Anatolian archaeology, art history, epigraphy, numismatics, and architectural history, and include brand new findings and ideas. We would like to express our gratitude to our authors who shared their efforts and experiences with us in our journal.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Dr. Murat Özyıldırım (Editor in Chief)

Assoc. Prof. Dr. Yavuz Yeğin

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayımlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., Istanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, Istanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen Depremlerdeki Arkeolojik İzler

Sabri Arıcı*

Öz

Günümüzde Türkiye'nin İzmir ili, Foça ilçesinde yer alan Phokaia antik kenti, Antik Dönem'de, on iki İon kentinden biridir. Depremlerle ilgili ilk bilgiler antik yazarlar veya arkeolojik kazılar sayesinde ortaya çıkarılmıştır. Bu konu ile ilgili ilk bilgiler, Roma Dönemi'nden itibaren günümüze ulaşmıştır. Bu dönemde, Phokaia'nın çevresinde iki büyük deprem olmuştur. Birincisi MS 17 ikincisi ise MS 177/178 yıllarında olduğu kayıtlarda geçmektedir. MS 17 yılındaki deprem, kentin kuzey ve batısında Sardeis ve Magnesia başta olmak üzere Temnos, Philadelphia, Aigai, Apollonis, Mostene, Hyrcanis, Hierocaisareia, Myrina, Cyme ve Tmolos kentlerinin isimleri antik kayıtlarda geçmiştir. İkincisi ise kentin güneyinde MS 177/178 yılında Smyrna kentinin adı depremin merkezi olarak kayıtlara geçmiştir. Her ikisi de, bölgede büyük hasar yaratmasına rağmen, kayıtlarda Phokaia'nın adından hiç söz edilmemiş olması oldukça şaşırtıcıdır. Çalışmanın amacı, Phokaia'nın her iki depremde de derinden etkilendiğini ve özellikle birinci depremde neden destek alamadığını ortaya koymaktır. Bu bağlamda, antik ve modern kaynaklar ile arkeolojik verilerden elde edilen bilgilerden yararlanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Phokaia, Deprem, MS 17 Depremi, MS 177/178 Depremi, Tiyatro ve Athena Tapınağı.

Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia In the Roman Age

Abstract

In modern times, Phocaea ancient city, located in the district of Foça in the İzmir province of Turkey, was one of the twelve Ionian cities during the Ancient Period. The first information about earthquakes was revealed either by ancient writers or archaeological excavations. This information has continued to increase from the Roman Period to the present day. There were two major earthquakes around Phocaea, during the Roman Period. Firstly, in the year 17 AD, names of cities such as SardMS and Magnesia, located to the north and west of the city, including Temnos, Philadelphia, Aigai, Apollonis, Mostene, Hyrcanis, Hierocaesarea, Myrina, Cyme, and Tmolos, are recorded in ancient records. Secondly, in the south of the city, in the year 177/178 AD, Smyrna

* Doç. Dr. Sabri Arıcı, Mersin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Mersin, Türkiye. E-posta: sabriarici@mersin.edu.tr, Orcid no: 0000-0003-4925-6704.

ancient city is recorded as the epicenter of the earthquake. Despite causing significant damage in the region, it MS quite surprMSing that there is no mention of Phocaea in the records. The aim of the study is to demonstrate that Phocaea was deeply affected by both earthquakes and to investigate why it did not receive support, particularly during the first earthquake. In this context, information derived from ancient and modern sources, as well as archaeological data, will be utilized.

Keywords: Phocaea, Earthquake, 17 BC Earthquake, 177/178 AD Earthquake, Theatre and Temple of Athena.

Giriş

Deprem kuşağında yer alması sebebiyle, dünyanın dört bir tarafında olduğu gibi Anadolu toprakları da, çağlar boyunca sık sık ölümcül ve yıkıcı etkilere maruz kalmıştır. Afad'a¹ (2024) göre deprem, “Tektonik kuvvetlerin veya volkan faaliyetlerinin etkisiyle yer kabuğunun kırılması sonucunda ortaya çıkan enerjinin sismik dalgalar hâlinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yeryüzünü kuvvetle sarsması olayıdır.” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu doğa olayını önceden tahmin etmenin imkânsız olması nedeniyle, insanoğlu daima hazırlıksız yakalanmış ve bu çaresizlik karşısında birtakım batıl inançlara başvurmak zorunda kalmıştır. Günümüzde ise deprem bir bilim alanı olarak ele alınmakta ve bu alan ile ilgili kökeni, Eski Yunanca'daki *seismos* kelimesinden türeyen “sismoloji” adı verilen bir bilim dalı uğraşmaktadır². Bu alan, depremlerin meydana geliş sebepleri, yerkürede nasıl yayıldıkları ve hareketlerin kayıt alınması, ölçülmesi, depremlerle ilgili tehlikelerin belirlenip azaltılması gibi jeofizik bilimini içeren konularla ilgilenmektedir³. Depremler ölümcül sonuçların yanında, gerek bireysel gerekse de toplumsal olarak ekonomi, sosyoloji ve psikoloji gibi birçok alanda çok ciddi kayıplara yol açmıştır. Bu felaket türünün, aşağıda açıklanacağı üzere, büyük oranda bazı tarihsel olaylara, kent mimarisi ve insanların yaşam şekline doğrudan yön verdiği anlaşılmaktadır.

Araştırmalara göre Anadolu toprakları, dünyada Çin'den sonra en fazla depremin gerçekleştiği yer olarak kayıtlara geçmiştir⁴. Öngörülemeyen bu doğa felaketi yüzünden, tarihteki birçok büyük kent (Ephesos, Smyrna, Miletos gibi) ya bulunduğu alanda yeniden imar faaliyetine girmiş ya da yer değiştirmek zorunda kalmıştır⁵. Tunç Çağı'nın başlarından itibaren, arkeolojik kazılarda Anadolu topraklarında deprem olduğu gösteren en erken (MS 3000) bilgi Demirci Höyük'te gerçekleşen kazılarda ele geçen arkeolojik izlerden

1 Afad 2024.

2 Karagöz 2005, 1.

3 Afad 2024.

4 Karagöz 2005, 2.

5 Karagöz 2005, 2.

anlaşılmaktadır⁶. Antik kayıtlara geçmiş olan en erken deprem ise MÖ 2100-1750 yılları arasında Sodom'da (Iudaea) gerçekleşmiştir⁷.

İlerleyen zamanlarda devam eden depremlerin tarihsel kayıtları, Roma Dönemi ile birlikte öncelikle göre daha iyi tutulduğundan dolayı, meydana gelen depremlerle ilgili bilgiler günümüze kadar daha açık ulaşabilmektedir. Bu dönem öncesinde Phokaia'da herhangi bir depremin olup olmadığı hakkında ne antik kaynaklarda ne de arkeolojik kayıtlarda herhangi bir bilgi ele geçmiştir. Öte yandan Doğu Roma (Bizans) Dönemi'nden günümüze kadar kenti etkileyen ve kayıtlarda yer alan çokça deprem meydana gelmiştir⁸. Ancak bu çalışmada, aşağıda açıklanacağı üzere, sadece Roma Dönemi'nde kenti etkilemiş olduğu düşünülen iki tarihi deprem konu olarak sınırlandırılmıştır. Bunlardan birincisi MS 17 yılında, ikincisi ise MS 177/178 yılında gerçekleşen depremdir. Bu depremlerden söz eden antik yazarlar tarafından Phokaia ile ilgili günümüze doğrudan ulaşan herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, hem bu yazarların yazdıklarından hem de arkeolojik kazılardan yola çıkarak kentin bu depremlerden yıkıcı bir şekilde etkilendiğini gösteren bazı önemli ipuçlarına ulaşılabilir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, yukarıda adı geçen her iki depremden Phokaia'nın da etkilendiğini arkeolojik olarak ortaya koymaktır. Bu çerçevede, antik ve modern yazarların yazdıklarından yararlanılacaktır. Ek olarak Phokaia'da gerçekleştirilen arkeolojik kazıların raporları, bu konuyla ilgili olarak çalışmaya önemli destek verecektir.

Phokaia'nın Tarihçesi

Günümüzde İzmir ili, Foça ilçesinde yer alan Phokaia antik kenti, Antik Dönem'de, İonia'nın on iki kentinden biri olarak tarihteki yerini almıştır. Gerçekleştirilen arkeolojik kazılarla beraber, kentin geçmişi Orta Tunç Çağı'na kadar inmektedir⁹. Phokaia, özellikle Arkaik Dönem ile birlikte önemli kentlerden biri olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Coğrafi açıdan avantajları (Smyrna Körfezi'nin girişinde yer alması, iki iç limanı ve Kral Yolu'na bağlantılı olması sayesinde) sayesinde Phokaia, hem deniz hem de kara ticaretinde etkin olmuştur. MÖ 7. yüzyılın ortalarından itibaren kolonizasyon hareketleri içinde yer almıştır. Phokaia, en uzun mesafeli deniz yolculuğuna çıkan ilk İonia kenti olarak tarihteki yerini almıştır¹⁰. Böylece yaptıkları deniz ticareti sayesinde, MÖ 6. yüzyılın ilk yarısında, yaklaşık 8 km uzunluğundaki surları ve ihtişamlı Athena Tapınağı'nın yer aldığı zengin bir kent olmuştur¹¹. Fakat MÖ 546 yılında Persler'in kenti ele geçirmesiyle¹² Phokaia'nın gücü zayıflamaya başlamıştır. Özellikle Hellenistik Dönem ile birlikte, zamanla Makedonlar'ın

6 Karagöz 2005, 9.

7 Ambrassey 2009, 62-65.

8 Özyiğit 2017, 82-87; Özyiğit 2020, 45-47 ve 401-410.

9 Özyiğit 1998a, 772.

10 Herodotos, 1.142 ve 1.163.

11 Akurgal 1956b, 33-40; Akurgal 1993, 55-59; Özyiğit 1998b, 9-15; Özyiğit 2003b, 103.

12 Akurgal 1956b, 33-40; Akurgal 1993, 55-59; Cahill 1988, 481-501; Özyiğit 1998b, 9-15;

Özyiğit 2003b, 103.

Seleukoslar'ın, Pergamonlar'ın, Galatlar'ın, Pontuslular ve Romalılar'ın egemenliğinde sık sık el değiştiren bir kent durumuna gelmiştir. Bu kadar yoğun işgallerden dolayı, Phokaia eski gücünden uzak kalmıştır¹³.

Çalışma konusunun Phokaia'nın Roma İmparatorluk Dönemi ile ilgili olması sebebiyle kentin, bu imparatorluk ile ilgili ilişkileri önem kazanmaktadır. Phokaia'nın Hellenistik Dönem ile birlikte, Romalar ile ilk karşılaşması Magnesia Savaşı'nda (MÖ 191) olmuştur. Bu savaşta Seleukoslar'ın yanında yer alarak Pergamon, Rhodos ve Roma üçlüsünün karşısına almıştır, ancak Phokaia, savaşı kaybederek kendi durumunu tehlikeye atmıştır¹⁴. Bundan sonra da geleceğin büyük bir gücü olan Romalılar ile sık sık karşı karşıya gelmişlerdir. Magnesia Savaşı'ndan sonra, Phokaia'nın Roma ile 2. karşılaşması, MÖ 190 yılında olmuştur. Roma'nın Pergamon ile birlikte Seleukoslar'a karşı Euboeia açıklarındaki başarısız girişimi sırasında, Romalılar Phokaia limanını kullanmıştır¹⁵. Phokaia, ardından MÖ 191 sonbaharında III. Antiokhos'un eline geçtikten sonra, aynı yıl Roma ve Seleukoslar arasında iki defa el değiştirmiş, MÖ 190 yılında ise kenti kuşatan Romalılar'a karşı Phokaialılar büyük direnç göstermiş ancak, Seleukoslar'dan gerekli desteği alamayınca, kent gereğinden fazla Roma yağması maruz kalmıştır. Bu yağmadan dolayı, Romalılar, kente bağımsızlığını geri vermiştir¹⁶.

MÖ 188 yılındaki Seleukoslar'ın yenilgisiyle sonuçlanan savaşın sonucunda Apameia Antlaşması ile Phokaia, Roma'nın isteğiyle Pergamon'a vergi vermeye hükmedilmiştir. Öte yandan, Pergamon Krallığı (II. Eumenes) tarafından zamanla Phokaia'ya bağımsızlığı verilmiştir. Böylece, var olan eski arazileri ve yasal hakları iade edilmiştir¹⁷.

Phokaia'nın Roma ile 3. karşılaşması, Aristonikos ayaklanmasına destek vermesi yüzünden olmuştur¹⁸. Burada Phokaia Roma'nın yanı sıra, bölgenin en güçlü kentleri olan Ephesos, Smyrna ve Pergamon ittifakı karşısında yer alarak kendi durumunu zora sokmuştur¹⁹. İsyanının bastırılmasından sonra, Roma bu isyana destek veren kentlerden biri olan Phokaia'yı senato kararıyla cezalandırmasına karar vermiştir. Ancak, Phokaia'nın eski bir kolonisi olan Massalia'nın (Marsilya) araya girmesiyle kent, fazla yağmalanmaktan kurtulmuştur²⁰.

Roma ile 4. karşılaşmasında Phokaia, Pontus Kralı VI. Mithridates'in yanında yer almış, MÖ 85 yılında 1. Pontus-Roma Savaşı sona erdikten sonra²¹, Miletos, Klazomenai ve Phokaia,

13 Arıcı 2018, 315-332.

14 Magie 2007, 40-41.

15 Radt 2002, 31.

16 Livius 37.32.2.

17 Livius 38-39 ve 8-12; Polybius 21.45.4.

18 Africa 1961, 110-124; Collins 1978, 48-107; Jones 2004, 469-485; Malay 1987, 13-48; Tozan 2011, 158-178; Vavrinek 1975, 109-129.

19 Africa, 1961, 110-124; Malay 1987, 13-48.

20 Justinus 37.1.

21 Appianus 58.

Pontus Kralı'na desteklerinden dolayı özgürlüklerini ve özerkliklerini kaybetmişlerdir²². Zaten bu tarihten sonra, Phokaia Roma Dönemi (MÖ 30-MS 395) boyunca Roma İmparatorluğu egemenliğinde kalacaktır²³.

Batı Anadolu kentlerine yönelik vergi yükümlülükleri önce VI. Mithridates, sonra da onu yenen Romalı Sulla Dönemi'nde (MÖ 138- MÖ 78) de devam etmiştir. Bu kentlerde, ciddi bir ekonomik çöküşe neden olmuştur Roma Generali Pompeus (MÖ 106-48) zamanında, Phokaia *Civitas Libera* (Özgür Kent) konumuna gelerek bir süre nefes alabilmiştir²⁴. Pontus'u yenen Roma, MÖ 70-50 yılları arasında Asia Eyaletini on bölgeye ayırıp, Smyrna'yı idare merkezi yapmış ve Phokaia da buraya bağlı kentlerden biri olmuştur²⁵. Smyrna'nın bölgede büyük bir güç olması, kentin ekonomisi zora sokmuş, özellikle Smyrna Limanı'nın etkin olmasıyla, Phokaia'nın da zayıflamasına katkı yapmıştır. Roma Dönemi başlarından itibaren Smyrna-Kyme-Pergamon karayolunun devreye girmesiyle, Arkaik Dönem'den beri kullanılan Kral Yolu'nun, Phokaia açısından önemi giderek zayıflamıştır²⁶. Bu durum, Phokaia'nın zamanla güçlü Roma İmparatorluğu'na bağlı, yakın çevresindeki diğer kentlerle karşılaştırıldığında, yoğunlukla limanından yararlanılan ve seramik üretilen sıradan bir merkez olmasına zemin hazırlamıştır.

MS 17 Depremi

Phokaia'yı etkilediği düşünülen iki büyük depremten biri MS 17 yılında gerçekleşmiştir. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'nün (2024) tarihi kayıtlarına göre, MS 17 yılında 38.40 enlem, 27.50 boylamında, yaklaşık 9 şiddetinde olduğu tahmin edilen bir deprem, tarihin en yıkıcı felaketlerinden biri olmuştur. Manisa ili merkezli olduğu düşünülen bu depremin, özellikle Aiolis kentleri başta olmak üzere, Batı Anadolu'da antik yazarlar tarafından yıkıcı etkileri oldukça büyük olan bir depremin varlığından söz edilmektedir²⁷. MS 1. yüzyılda yaşamış olan Romalı ünlü tarihçi Gaius Cornelius Tacitus'un MS 14-68 yıllarını anlatan *Annales* (Yıllıklar) adlı eserinde, bu tarihi doğal felaket hakkında ayrıntılı bilgilere yer vermiştir²⁸. Romalı tarihçiye göre, MS 17'deki depremten en fazla Sardeis (Sart Mustafa) ve sonra da Magnesia ad Sipylum (Manisa) kentinin etkilenmiş olduğundan söz etmiştir. Depremin büyüklüğü, meydana geldiği yerler, Roma İmparatorluğu'nun yaptığı yardım ve yol açtığı büyük yıkım ile ilgili sözleri günümüze kadar ulaşmıştır:

Aynı yıl Asia'nın 12 önemli/ünlü (celebres) kenti bir gece meydana gelen bir depremle yerle bir oldu. Öyle ki, deprem çok büyük bir tahribata yol açmıştı. O kargaşa içinde insanlar doğal

22 Magie 1950, 223; Rigsby 1996, 177.

23 Arıcı 2022a, 81.

24 Cassius Dio 41.25.3.

25 Jones 1971, 73; Doğer 1998, 39.

26 Arıcı 2022a, 81.

27 Guidoboni 1994; Ambraseys 2009; Demir 2023, 1-24; Graham 2019, 1-20; Weisser 2018, 127-144.

28 Tacitus, aktaran Demir 2023, 3.

olarak ovaya doğru kaçmaya çalıştılar; ama bu da mümkün olmadı, çünkü yarılan toprak herkesi yutuyordu. Derler ki, dev dağlar düzleşti, düzlükler yükseldi ve yıkıntılar alevler içinde kaldı. Deprem en çok Sardeis halkına zarar verdiği için, bu kente karşı büyük bir sempati oluştu. Öyle ki, imparator (Tiberius) 10 milyon sestertius tutarında bir mali yardım sözü verdi ve kenti 5 yıl süre ile her türlü yerel ve merkezi vergiden muaf tuttu. Magnesia ad Sipylum halkı, kayıpları ve aldığı yardımlar bakımından ikinci sıradaydı. Öte yandan, Temnos, Philadelphia, Aigai, Apollonis, Mostene, Hyrkani, Hierokaisareia, Myrina, Kyme ve Tmolos kentlerine de aynı süre için vergi muafiyeti verilmesi ve durumu yerinde Sestertius incelemesi ve yardımı organize etmesi için bölgeye bir senato temsilcisi gönderilmesine karar verildi²⁹.

Gaius Plinius Secundus yani Yaşlı Plinius (MS 1. yüzyıl) *Naturalis Historia* adlı eserinde (MS 77-79), Batı Anadolu'daki deprem felaketin büyüklüğünü ifade ederken, insanlığın anımsadığı en büyük depremin Roma İmparatoru Tiberius'un zamanında (MS 14-37) meydana geldiğini ve 12 Asia kentinin bir gecede yerle bir olduğunu aktarmıştır³⁰.

MÖ 64-MS 24 yılları arasında yaşamış olan Amasyalı Strabon dönemine, bu deprem denk gelmekte olup MS 20 yılında bitirdiği bilinen³¹, *Geographika*, (Coğrafya) adlı eserinde, söz konusu felaket ile ilgili bilgiler aktarmıştır³²: *Çünkü depremler günümüzde bile bu dağın (Tmolos/Bozdağ) eteğinde kurulu olan Magnesia, Sardeis ve diğer birçok ünlü kenti tabrip etmiş, ama imparator (Tiberius) onlara vergi muafiyeti vermiş ve kentleri yeniden inşa ettirmiştir.*

Orası (Magnesia) da son zamanlarda ortaya çıkan depremler nedeniyle harap olmuştur.

Yakın geçmişteki depremlerde kentin (Sardeis) birçok evi yok oldu. Ama şimdiki imparator (Tiberius) bu kentin ve aynı kaderi paylaşan diğer birçok kentin yeniden ayağa kaldırılması için çok cömert yardımlarda bulundu.

MS 65 yılı civarında yazan Lucius Annaeus Seneca'ya göre, MS 17 depreminin Asia'da gerçekleştiğini ve buradaki on iki kentin hepsi tek seferde yıkılmıştır³³.

MS 130 yılında ölen Romalı yazar Suetonius, Tiberius'un MS 17 depremi ile ilgili yardımından çok kısa bir yorum yazmıştır³⁴. Bu yardım ile ilgili olarak, Roma İmparatoru'nun deprem sonrasında Asya'nın çeşitli şehirlerine yaptığı desteği, cömert bir davranış olarak değerlendirmiştir.

Yukarıda antik yazarların sözünü ettiği depremle ilgili olarak, çeşitli arkeolojik kanıtlara da ulaşılmıştır. 1693 yılında İtalya'nın Puteoli'de Batı Anadolu'nun bazı kentleri tarafından, Roma İmparatoru Tiberius için, MS 30 tarihli bir şükran anıtı yapılmıştır. Anıtın kaidesinde, her bir kenti temsilen çok çeşitli insan figürleri ile Latince bir yazıt ele geçmiştir. Söz konusu yazıtta, Tacitus'un sözünü ettiği 12 kentin ismine yer verilmiştir. Buna ayrıca, Ephesos ve

29 Tacitus, aktaran Demir 2023, 3.

30 Plinius 2.83.

31 Ambraseys 2009, 106.

32 Strabon 12.8.18.

33 Seneca 6.1.13.

34 Suetonius XLVIII.

Kibyra (Horzum) kentlerinin isimlerine yer verilmiştir. Ancak her iki kentin, muhtemelen daha sonraki yıllarda gerçekleşen bir başka depremle ilgili olması gerekmektedir³⁵.

MS 17 depremiyle ilgili olarak Manisa yakınlarında ele geçen ve MS 31-37 yılları arasına tarihlenen Eski Yunanca bir yazıtta, bu depreme atıf yaparak 12 kentin kurucusu olan İmparator Tiberius'un Mostene (Manisa/Şehzadeler) kentini yeniden inşa ettiğinden söz etmektedir³⁶. Aigai'deki Tiberius Kapısı'nın yine aynı deprem nedeniyle onarıldığını kanıtlayan bir Eski Yunanca yazıt ele geçmiştir³⁷.

Sikkelerde İmparator Tiberius, depremden etkilenen kentlere verdiği destek sayesinde tanrısal bir sıfatla "Kentin Kurtarıcı" veya "Kentin Kurucu" olarak ilan edilmiştir. Magnesia ad Spylum kenti Roma İmparatoru Tiberius'a "Kurucu" olarak değer görmüştür. Kent sikkeleri üzerinde, Tykhe (Şans Tanrıçası) ile tokalaşan imparator şeklinde tasvir edilmiştir³⁸. Yine benzer şekilde bu depremle ilgili bir başka örnek, Aegae ve Kibyra kentlerinde üç Latince yazıt bulunmuştur³⁹. Depremden sonra Roma'nın desteğini alan kent isimlerinde de "Caesarea" veya "Neocaesarea" şeklinde değiştirilerek İmparator Tiberius onurlandırılmıştır. Nümizmatik verilerden yola çıkılarak Sardeis, Cyme, Mostene ve Hierocaesarae (Manisa/Saruhanlı-Akhisar) kentlerinin "Caesarea", Philadelphia'nın ise "Neocaesarea" adını aldığını kanıtlamaktadır⁴⁰.

Öte yandan yakın zamanda D. Graham (2019) tarafından yapılan bir çalışmada depremden etkilenen kent sayısı on bire indirilmiştir⁴¹. Depremden etkilenen bu kentlere ek olarak on iki İon kenti (Ephesos, Priene, Erythrai, Lebedos, Kolophon, Miletos, Phokaia, Myus, Teos, Samos, Khios ve Klazomenai) dahil edilerek, toplamda yirmi üç kentin depremden hasar gördüğü tezi ileri sürülmektedir. Ancak M. Demir'in (2023) tespitine göre, D. Graham Latince metnin yanlış tercümesinden dolayı, ayrı kentler olan Mostene ve Hyrcanis'i tek kentmiş gibi ifade etmiş olmasının mümkün olmadığını iddia etmiştir⁴². Bu sebeple Tacitus'un metninde depremden zarar gören kentlerin sayısının on iki olması gerektiği önerilmektedir.

Pozzuoli'de (Puteoli) ele geçen ve MÖ 30 yılına ait olan bir onurlandırma yazıtında Tiberius'un deprem sonrasında destek verdiği kent sayısını on dört olarak vermektedir⁴³. Yazıtta ismi geçen kentlerden Hyrcania dahil edilerek, on iki kentin adı Tacitus'un verdiği sayısı ve adları ile bire bir örtüşmektedir. Fakat, Ephesos ve Kibyra kentlerinin eklenmiş olması, bu kentlerdeki söz konusu depremin farklı bir zamanda Hermos Vadisi depreminden

35 Malay 2011.

36 Graham 2019, 16.

37 Sezgin 2013, 107.

38 Weisser 2018, 131.

39 Graham 2019, 16.

40 Murray 2005, 153; Weisser 2018, 130-131.

41 Graham 2019, 9-10.

42 Demir 2023, 1-24

43 Weisser 2018, 132.

farklı olarak artçı depremlerin olma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir⁴⁴. Sardeis yakınlarındaki Gökkaya ve Hierocaesarea'ya bağlı bir köy olan Choriani'nın bu felaketten etkilendiği ve bunun sonucunda Tiberius tarafından buraların yeniden ayağa kaldırıldıklarıyla ilgili Tiberius'un ismini içeren adak yazıtları ele geçmiş olması⁴⁵, çevre köylerin (koinon) de depremten etkilenmiş olduğuna dair arkeolojik kanıtlar olarak değerlendirilmelidir.

MS 177/178 Depremi

Phokaia'yı etkilediği düşünülen ikinci büyük deprem ise MS 177/178 yılında meydana gelmiştir. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü'nün (2024) tarihi kayıtlarına göre, MS 177/178 yılında 38.30 enlem, 27.10 boylamında, başta Smyrna (İzmir) olmak üzere Khios (Sakız) ve Samos (Sisam) adalarına kadar uzanan geniş çaplı bölgede yaklaşık 10 şiddetinde olduğu düşünülen büyük bir deprem olmuştur. Depremin tam olarak hangi yıl yaşandığı konusunda modern araştırmacılar çok farklı tarihler verilmiştir. C. A. Behr⁴⁶ bu depremi MS 177 yılına, E. Guidoboni⁴⁷ 178 yılına, J. Hastings⁴⁸ MS 180 yılına, S. Mitchell⁴⁹ MS 172 yılına, N. Ambraseys⁵⁰ MS 178–179 yıllarında, C. L. Cadoux⁵¹ MS 177 yılının sonu-179 yılının başına tarih vermektedir. Smyrna Agora kazılarında çalışmış olan R. Naumann ve S. Kantar MS 178 yılına işaret etmektedir⁵². Bu depremle ilgili olarak, MS 117–181 yıllarında yaşamış olan Hellenli Publius Aelius Aristeides'in yazmış olduğu mektuplar sayesinde bu doğal felaketle ilgili daha detaylı bilgiler günümüze kadar ulaşmıştır⁵³. Aristeides, mektupları yazdığı günlerde Marcus Aurelius ile Commodus ortak imparatorlardır. Commodus MS 177 yılının ortalarında Augustus unvanını alması ve yönetime ortak olmasından dolayı, depremin bu tarihte olabileceği fikri öne sürülmektedir⁵⁴.

Smyrna, özellikle Roma Dönemi'nde Küçük Asya eyaletinin en önemli kentlerinden biri olmuştur. MS 172–250 yıllarında yaşamış olan Atinalı yazar Philostratos, MS 2. yüzyılın son çeyreğinde, kenti alt üst eden büyük bir deprem olduğunu ifade etmiştir⁵⁵. MS 176 yılında, Roma'nın eş imparatorları Marcus Aurelius ile Commodus birlikte Smyrna'yı ziyaret etmişti⁵⁶.

44 Graham 2019, 10.

45 Graham 2019, 10.

46 Behr 1968, 112.

47 Guidoboni 1994, 237.

48 Hastings 1889, 554.

49 Mitchell 1987, 352.

50 Ambraseys 2009, 133–134.

51 Cadoux 2003, 361.

52 Naumann - Kantar 1943, 222; Naumann - Kantar 1950, 74, 88.

53 Aristeides, aktaran Yakut 2015, 489–506.

54 Burrel 2004, 48.

55 Philostratus 2.9.

56 Birley 2001, 193–194.

Aristeides, hitabet yeteneğini kullanarak dönemin en etkili isimlerinden biri olmuştur. Roma'nın eş İmparatorları olan ve zamanında kendilerine ders verdiği Marcus Aurelius ve Commodus'u, yıkıcı depremten dolayı, kente maddi destek konusunda ikna etmiş ve kentin yeniden ayağa kaldırılmasında etkili bir isim olmuştur. Aristeides, mektubu yazdığı sırada, Marcus Aurelius ile Commodus eş imparatorluk (MS 177-180) yapmışlardır. Aristeides, Smyrna adını verdiği söylevinde, hem depremten dolayı yardım alma konusunda, hem de kent hakkında övgü dolu sözler sarf etmiştir. Burada kentin coğrafyası, iklimi, kaynakları, mimarisi, tarih ve mitolojisini ele almıştır. Aristeides bu söylevleri sayesinde imparator Marcus Aurelius'u etkileyerek, kente büyük çaplı yardım edilmesi sağlanmıştır⁵⁷. Bundan dolayı Smyrnalılar da, Marcus Aurelius'un kente yardımından dolayı, agorada İmparator'un bronz bir heykelini dikerek onu onurlandırmışlardır⁵⁸.

Marcus Aurelius ve Commodus Mısır'dan Roma'ya dönüşü sırasında Smyrna'da bir süre kalmış ve kentin depremten önceki tüm ihtişamlı haline bizzat şahit olmuş ve sonra da geri dönmüşlerdir. Dönüşünden bir süre sonra, gerçekleşen deprem üzerine Aristeides'in imparatorlara üç mektubu bulunmaktadır. Birincisinde, yıkılan kentin hazin durumunu usta hitabetiyle aktarır, ağıtlar yakmıştır. Marcus Aurelius'tan kente destek vermesi için talepte bulunduğu ikinci mektup ve sonuncusu ise İmparator'un yardımlarından dolayı kutlama içerikli bir mektup daha göndermiştir⁵⁹. Marcus Aurelius'un "korkunç yıkım" ifadesini kullandığı deprem için, hiç vakit kaybetmeden bu felakete yardımcı olmak istemiş ve süreci yönetmek üzere kente *propraetor* atamasının yanı sıra ve kentin 10 yıl vergiden muaf olmasını sağlamıştır⁶⁰.

Aristeides mektuplarında şu açıklamalara yer vermiştir⁶¹: *Aristeides'in Smyrna'yı kurduğunu söylemek, sadece bir övgü değildir, aynı zamanda en adil ve doğru bir tanımlamadır. Zira bu şehir, depremler ve yerde açılan derin yarıklar tarafından yok edildiği zaman, Aristeides, çok etkileyici sözlerle Marcus'a şehrin kaderi için yas tuttu. Ağıtındaki diğer pasajlarda, imparator sık sık inledi. Fakat imparator –şimdi şehir, üzerinde batı rüzgârlarının estiği bir çöl oldu sözlerine geldiğinde sayfalar üzerine gözyaşları döküldü ve Aristeides'in verdiği itici güçle şehrin yeniden inşa edilmesine rıza gösterdi. Günümüz Yunan topraklarının tanrıları ve siz imparatorların gayretleri ve Senato'nun çalışmaları sonucu en şanslı kent haline gelen Smyrna, bugün hafızalarımızın kaydedebileceği en büyük kadersizliği yaşamaktadır. Şimdi her şey toz toprak içinde! Sizin de gördüğünüz liman artık gözlerini kapadı; pazaryerinin güzelliği yok oldu, sokaklardaki süslemeler gözden kayboldu; genç ve yaşlı erkeklerin kullandığı gymnasionlar yıkıldı; tapınakların bazıları tepeden aşağı yuvarlandı, parçalandı, bazıları toprağın altına gömüldü. Görülmüş en muhteşem şehir olan bu şehir, artık üst üste yıkıntıların oluşturduğu bir tepe halini almış durumda. Batı rüzgârı, bomboş bir toprak parçası üzerinden gelip geçiyor artık.*

57 Aristeides, aktaran Yakut 2015, 489-506.

58 Yakut 2015, 492.

59 Aristeides, aktaran Yakut 2015, 489-506.

60 Cassius 72.32.3.

61 Aristeides, aktaran Yakut 2015: 489-506.

Atinalı antik yazar MS 172-250 yılları arasında yaşamış olan Philostratos, *Vitae Sophistarum* isimli eserindeki ifadeye göre Aristeides ile ilgili olarak, gerçekçi ve adil bir yorum yaparak, yukarıda açıklananlar baz alınarak, Smyrna'nın kurucusu olduğunu ifade etmiştir⁶².

Söz konusu deprem ile ilgili arkeolojik izleri Pergamon Asklepion'unun kuzey stoasında⁶³ ve Smyrna Agorası⁶⁴ ile tiyatrosu⁶⁵ ortaya çıkarılmıştır. Bunların dışında, aşağıda da açıklanacağı üzere, son dönem kazılarıyla Phokaia Athena Tapınağı'nda da bu depremin izleri tespit edilmiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Bölgede oldukça yıkıcı etki yaratmış olan MS 17 yılındaki depremden, Phokaia'nın da etkilenmiş olabileceğini gösterebilecek iki önemli kanıt değerlendirmeye almak gerekir. Bunlardan birincisi karşılaştırmalı tahmin şeklinde açıklanabilir. Bu depremde adları geçen Kyme, Myrina, Themnos ve Aigai kentleri Phokaia'ya oldukça yakın olmasına rağmen, kentin isminden söz edilmemesi şaşırtıcı görünmektedir. Pergamon kenti, Phokaia'ya kuşbakışı mesafesi, yaklaşık 65 km kuzeyde yer almaktadır. Phokaia'nın Kyme'ye olan kuşbakışı mesafe 20 km ve Myrina ile de olan mesafesi 30 km uzaklıkta yer almaktadır. Nitekim Pergamon'daki Diodoros Paspáros Heroonu kazısında MS 17 depremiyle ilgili izlere rastlanmıştır⁶⁶. Pergamon bu depremden etkilenmiş ancak, Roma ile ilişkileri çok iyi olmasına rağmen, yardım alacak kadar kentin ihtiyaç hissetmediği şeklinde düşünülebilir. Bunlardan dolayı, aynı bölgede olan Phokaia'nın da bu depremden çok etkilenmiş olması kuvvetle muhtemeldir.⁶⁷ İkincisi ise arkeolojik kanıt olarak gösterilebilir. 1991 yılındaki Ö. Özyiğit tarafından yürütülen Phokaia'daki kazılar sonucunda tiyatro ile ilgili önemli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu yapının, MÖ 340-330 yılları arasında ilk kez kullanıma başlandığı ve MS 1. yüzyılın ortalarından önce sona erdiğini göstermiştir⁶⁸. Tiyatronun kullanım dışı kalmasından sonra, yapı ilk önce volütlü kandel çöplüğü alanı olarak kullanılmıştır. Analemma duvarının dışındaki alana yayılan bu çöplük, MS 1. yüzyılın ortasından sonra kullanıma başlandığını ortaya koymuştur⁶⁹. Bu tarihin MS 17 depreminden sonraki yıllara denk gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Tiyatro bağlamdan yola çıkılarak, MS 17 depreminde Phokaia'nın da hasarlı olarak etkilenmiş olduğu öne sürülebilir.

MS 17 depreminde Roma'nın yardımı alan on iki ünlü kent içinde, antik yazarlar tarafından Phokaia'nın ismine yer verilmemesinin nedeni, yukarıda açıklandığı üzere, bu yıllarda kentin Roma ile olan ilişkilerinin iyi olmadığını ve kentin giderek eski ününü

62 Philostratus 2.9.2.

63 Özyiğit 2020, 401-403.

64 Ersoy 2012, 18-19.

65 Walter 1924, 33.

66 Radt 2002, 43 ve 250.

67 Bu konu hakkında bana bilgi veren ve bölgede araştırmalar yapan Jeolog Prof. Dr. Ç. Özkaymak'a en derin teşekkürlerimi sunarım.

68 Özyiğit 1993, 6-7.

69 Civelek 2008, 123.

kaybettiğini düşündürmektedir. Hellenistik Dönem'den itibaren, Phokaia'nın hep Roma'nın karşısında yer almasından dolayı, bunun kente olumsuz etkileri Roma Dönemi'ne de yansımış olabileceği anlaşılmaktadır⁷⁰. Phokaia özerkliğini kaybettikten sonra, İmparatorluğu'n ilk yıllarında Asia Eyaleti on bölgeye ayrılarak Phokaia Smyrna'ya bağlanarak önemi azalmıştır⁷¹. Bu bağlamda, İmparator Tiberius'dan gerekli desteği almamış olabileceğini göstermektedir.

MS 177/178 depreminde ise MS 17 yılında olduğu gibi burada da Phokaia'nın adı antik kaynaklarda geçmemektedir. Ancak, Ö. Özyiğit tarafından yürütülen Phokaia Athena Tapınağı'nda bu depremle ilgili önemli arkeolojik izler tespit edilmiştir⁷². Tapınak, MÖ 620-610 yıllarında tüf taşından yapılmış olup Roma Dönemi'ne kadar kullanılmaya devam etmiştir. Tapınağının yapım aşamasının göstergesi olan mermer yongalı tabakanın altında, tüf taşından yapılmış olan Arkaik Dönem'de inşa edilen tapınağın tahrip katmanına rastlanmıştır. Bu katmanın içinde çok sayıda Arkaik Dönem buluntularına rastlanmıştır ve bu buluntulardan ele geçen en geç seramikler (terra sigillata kaplar, geniş yivler ile süslü amphora parçaları ve testi vb. kapalı kap parçaları), MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir. Arkeolojik tabakanın durumundan yola çıkılarak MS 177/178 depremiyle birlikte Phokaia Athena Tapınağı'nı da tamamen yıkılmış olduğu tespit edilmiştir. Ancak Phokaia açıklarında MS 190 yılında 38.66 kuzey enlemi ile 26.75 doğu boylamında gerçekleşen ve 6 şiddetinde olduğu tahmin edilen bir büyük deprem (Muhtemelen MS 177/178 depreminin artçısı olabilir.) daha olmuştur⁷³. Arkeolojik verilerden yola çıkılarak, 13-14 yıl arayla gerçekleşen depremlerde, Arkaik Dönem'de inşa edilen tapınağın tamamen yıkılmış olabileceği ve bunun yerine MS 190 yılından hemen sonraki yıllarda mermerden yeniden yapılmış olabileceği Ö. Özyiğit tarafından tespit edilmiştir⁷⁴.

Sonuç olarak, Roma Dönemi'nde antik kayıtlarda adı geçmemesine rağmen, Phokaia, özellikle MS 17 yılındaki depremden etkilenmiş olduğu düşünülmeli ve buna rağmen Roma İmparatorluğu'nun kente destek vermeme olasılığını ortaya koymaktadır. Öte yandan, MS 177/178 ve akabinde artçısı olabilecek MS 190 yıllarında gerçekleşen depremlerde Phokaia'nın derin hasar almış olduğu arkeolojik verilerle birlikte ortaya konulmuştur. İkinci depremden sonra, Anadolu artık Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetinde olup tapınağın tüf taşı yerine mermerden yeniden yapılması da, Phokaia'nın gereken desteği aldığı anlaşılmaktadır. Bu süreçte durumun artık normalleştiğini ortaya koymaktadır. Bu normalleşme ile ilgili olarak, ikinci ve üçüncü depremden önce, Phokaia'da ele geçen bir yazıttan kentin sırayla Hadrianus ve Marcus Aurelius ile Lucius Verus'un ortak imparatorluğu döneminde, kentin maddi destek görmüş olduğu anlaşılmaktadır⁷⁵.

70 Arıcı 2018, 315-332; Arıcı 2022a, 77-98; Arıcı 2022b, 219-220.

71 Jones 1971, 73.

72 Özyiğit 2007, 341-354; Özyiğit 2009, 402-403; Özyiğit 2017, 82-87; Özyiğit 2020, 45-47 ve 401-410.

73 Ergin - Güçlü - Uz 1967, 12.

74 Özyiğit 2020, 45-47. Bu konudaki katkılarından dolayı, değerli hocam emekli öğretim üyesi ve Foça kazıları eski başkanı Prof Dr. Ömer Özyiğit'e teşekkürlerimi sunarım.

75 Öntürk 2020, 103-104.

Kaynakça

Afad 2024

Afad. *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. TC İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
Erişim tarihi: 15.11.2024.

Africa 1961

Africa, W., “Aristonicus, Blossius and the City of Sun”, *International Review of Social History* 6, 110- 124.

Akurgal 1986

Akurgal, E., “Foça kazıları ve Kyme sondajları”, *Anadolu/Anatolia* 1, 33-41.

Akurgal 1993

Akurgal, E., Ege ve İzmir. Net Yayınları, İstanbul.

Ambraseys 2009

Ambraseys, N., *Earthquakes in the Mediterranean and Middle East: Multidisciplinary study of seismicity up to 1900*, Cambridge University Press, Cambridge.

Appianus

Appianus, *Mithridatic wars*. Perseus digital library. <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0230%3Atext%3DMith>
Erişim tarihi: 15.11.2024.

Arıcı 2018

Arıcı, S., “Hellenistik Dönem’de Phokaia”, M. Çekilmez (ed.). *Uluslararası Aliğa ve çevresi - Aiolis Bölgesi - Arkeoloji ve disiplinler arası araştırmalar sempozyumu-Bildirileri* 27-28 Eylül 2018, (s. 315-332). Aliğa Kent Kitaplığı, İzmir.

Arıcı 2022a

Arıcı, S., “Antik Çağ’da Phokaia Ekonomisi”, *Oannes* 4, 77-98.

Arıcı 2022b

Arıcı, S., “Phokaia’nın Roma Dönemi’ndeki Durumu”. G. Gürçay ve A. Manafidizaji (eds.), *Ege 6. uluslararası sosyal bilimler kongresi özet bildiriler kitabı*, (s. 219-220). UBAK Conferences Publishing, Ankara.

Arslan 2000

Arslan, M., “Sulla’nın Küçük Asya politikası”, *Arkeoloji ve Sanat*, 94, 32-42.

Aristeides

Aristeides, P. A., *Historical Miscellany* (çev. N. G. Wilson), Loeb Classical Library, 1997.

Arslan – Özgünel 2007

Arslan, M. ve Özgünel, C. A., *Roma’nın büyük düşmanı Mithradates VI Eupator*. Odin Yayıncılık, İstanbul.

Yakut 2015

Yakut, A., “Smyrna’yı M.S. 177 Yılı Depreminden Kurtaran Aelius Aristeides’in 18. 19. ve 20. Söylevleri”, *TAD* 34, 486-506.

Baronowski 1991

Baronowski, D. W., "The status of the Greek cities of Asia Minor after 190 B.C.", *Hermes* 119, 450-463.

Bean 1995

Bean, G., *Eski Çağ'da Ege Bölgesi* (çev. İ. Delemen), Arion Yayıncılık, İstanbul.

Behr 1981

Behr, C. A., *The complete works of P. Aelius Aristides*, vol. 2: *Orations XVII-LIII*. Brill Publishing, Leiden.

Birley 2001

Birley, A., *Marcus Aurelius: A Biography*, Routledge Publishing, London.

Burrel 2004

Burrel, B., *Neokoroi Greek cities and Roman emperors*, Brill Publishing, Leiden.

Cadoux 2003

Cadoux, C. J., *İlkçağ'da İzmir: Kentin, en eski çağlardan M.S. 324'e kadar tarihi* (çev. B. Umar), İletişim Yayınları, İstanbul.

Cassius Dio

Cassius Dio, *Roman history* (tr. E. Cary). Loeb Classical Library. <https://www.loebclassics.com/view/LCL083/1917/volume.xml> Erişim tarihi: 15.11.2024

Civelek 2008

Civelek, A., "Phokaia'da bir volütlü kandil atölyesi", *CollAn* 7, 115-135.

Collins 1978

Collins, F., *The Revolt of Aristonicus*. PhD Thesis, Virginia: University of Virginia.

Demir 2023

Demir M., "Antikçağ'da İki Deprem Karşılaştırması: Gediz (Hermos) Vadisi (MS 17) ve Antakya (Antiocheia) Depremleri (MS 115)", Y. E. Tansü (ed.). *Tarih alanında seçme yazılar-II*, (s. 1-17), Özgür Yayınları, Gaziantep.

Ergin - Güçlü - Uz 1967

Ergin, K., Güçlü, U. ve Uz, Z., *Türkiye ve civarının deprem Kataloğu* (milattan sonra 11 yılından 1964 sonuna kadar) a catalog of earthquakes for Turkey and surrounding area (11 A.D. to 1964 A.D.), İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Ersoy 2012

Ersoy, A., "Smyrna (İzmir) history and archaeology". A. Ersoy (ed.). *International earth science colloquium on the Aegean Region*, IESCA-2012 İzmir, Turkey, (s. 1-33), Dokuz Eylül University, İzmir.

Graham 2019

Graham, D., "Tacitus, Tiberius, and the CE17 Earthquake in the Roman Province of Asia", *New England Classical Journal* 46 (1), 1-20.

Guidoboni 1994

Guidoboni, E., *Catalogue of ancient earthquakes in the Mediterranean area up to the 10th century*. Istituto Nazionale di Geofisica, Rome.

Hasting 1889

Hastings, J., A Dictionary of the Bible 4, Charles Scribner's Sons and T. & T. Clark, New York.

Herodotos

Herodotos, Herodotos Tarihi, (çev. M. Ökmen), Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2002.

Jones 1971

Jones, A. M. H., The cities of the Eastern Roman provinces, The Clarendon Press, Oxford.

Justinus

Justinus, J. F., "Epitome of Pompeius Trogus' histories". Greek and Roman history 323 - 30 B.C. <https://www.attalus.org/translate/justin6.html#37.1> Erişim tarihi: 17.11.2024

Kandilli 2024

Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Tarihsel depremler. <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/Depremler/thistoric.htm> Erişim tarihi: 3.11.2024.

Karagöz 2005

Karagöz, Ş., Eskiçağ'da depremler, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.

Ksenophon

Ksenophon, Anabasis, On Binlerin Dönüşü, (çev. A. Çokana). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2010.

Livius

Livius, T., The History of Rome, Book 1, Perseus Digital Library. <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0026> Erişim tarihi: 15.11.2024

Magie 1950

Magie, D., Roman rule in Asia Minor to the end of the third century after Christ (Vol. 1), Princeton University Press, Princeton.

Magie 2003

Magie, D., Batı Anadolu'da Romalılar: Batı Anadolu kent devletleri 3 (çev. N. Başgelen ve Ö. Çapar), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Magie 2007

Magie, D., Anadolu'da Romalılar: M.Ö. III. ve II. yüzyıllarda Batı Anadolu 4, (çev. N. Başgelen ve Ö. Çapar), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Malay 1987

Malay, H., "Batı Anadolu'da Aristonikos Ayaklanması (İ.Ö. 133-129)", E.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi 3, 13-48.

Malay 2011

Malay, H., "M.S. 17 yılında Batı Anadolu'nun başına gelen bir büyük deprem felaketi", Sosyal, tarih ve arkeoloji. <https://hasanmalay.com/index.php/deprem/deprem.htm> Erişim tarihi: 15.11.2024

Mitchell 1987

Mitchell, S., "Imperial building in the Eastern Roman provinces", HarvStCIPhil 91, 333-365.

Murray 2005

Murray, J. S., "The urban earthquake imagery and divine judgement in John's Apocalypse", *Novum Testamentum* 47 (2), 142-161.

Naumann - Kantar 1943

Naumann, R. ve Kantar, S., "İzmir'de Roma Devrine Ait İyon Agorasında Yapılan Hafriyat Hakkında İkinci İhbari Rapor", *Belleten* 7 (26), 213-225.

Naumann - Kantar 1950

Naumann, R. - Kantar, S., "Die Agora von Smyrna", *IstForsch* 17, 69-114.

Öntürk 2000

Öntürk, M., Roma Dönemi'nde Batı Anadolu'da (Asia Eyaleti'nde) meydana gelen depremler. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Özyiğit 1993

Özyiğit, Ö., "1991 yılı Phokaia kazı çalışmaları", *KST* 14 (2), 1-23.

Özyiğit 1998a

Özyiğit, Ö., "1996 Yılı Phokaia kazı çalışmaları", *KST* 19 (1), 763-794.

Özyiğit 1998b

Özyiğit, S., Foça/Phokaia. Arkadaş Matbaacılık, İzmir.

Özyiğit 2003

Özyiğit, Ö., "Phokaia'da Akurgal'ın kazıları ışığında son dönem çalışmaları", *Anadolu/Anatolia* 25, 97-107.

Özyiğit 2007

Özyiğit, Ö., "2005 yılı Phokaia kazı çalışmaları", *KST* 28 (2), 341- 354.

Özyiğit 2009

Özyiğit, Ö., "2007 yılı Phokaia kazı çalışmaları", *KST* 30 (1), 387-410.

Özyiğit 2017

Özyiğit, Ö., Phokaia 1 kent surları ve restorasyonu. Ege Yayınları, İstanbul.

Özyiğit 2020

Özyiğit, Ö., Phokaia 3: Arkaik Dönem Athena Tapınağı, Ege Yayınları, İstanbul.

Plinius

Plinius, G. S., Doğa tarihi (1 ve 2. Kitap) (çev. İ. Pastırmacı), Say Yayıncılık, İstanbul, 2022.

Philostratus

Philostratus, *Lives of the sophists*. Loeb Classical Library. <https://www.loebclassics.com/view/LCL134/2023/volume.xml> Erişim tarihi: 15.11.2024

Philostratus

Philostratus, *Vitae sophistarum*. Perseus Digital Library. <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A2008.01.0596> Erişim tarihi: 15.11.2024

Polybius

Polybius, *The Histories*. Bill Thayer's Web Site. <https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Polybius/home.html> Erişim tarihi: 15.11.2024

Radt 2002

Radt, W., Pergamon-Antik bir kentin tarihi ve yapıları (çev. S. Tammer), YKB yayınları, İstanbul.

Rigsby 1997

Rigsby, K. J., *Asyia: Territorial inviolability in the hellenistic World*, University of California Press, California.

Seneca

Seneca, L. A., *Natural questions*, Vol I: Books 1-3. Loeb classical library. <https://www.loebclassics.com/view/LCL450/1971/volume.xml> Erişim tarihi: 15.11.2024

Sezgin 2013

Sezgin, Y., "Aiolis'de bir dağ kenti: Aigai", *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 3 (5), 95-116.

Strabon

Strabon, *Antik Anadolu coğrafyası kitap: XII-XIII-XIV* (çev. A. Pekman). Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1987.

Suetonius

Suetonius, C. T., *The Lives of the twelve Caesars*, Tiberius, Nero, Caesar. The Project Gutenberg EBook.

<https://www.gutenberg.org/files/6400/6400-h/6400-h.htm> Erişim tarihi: 15.11.2024

Tacitus

Tacitus, *The Annals. The histories*. Bill Thayer's Web Site. <https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Tacitus/home.html> Erişim tarihi: 15.11.2024

Tozan 2011

Tozan, M., "Aristonikos ayaklanması hakkında son zamanlarda yayınlanan belgeler ve çeşitli görüşler", E. Önen - M. Mutluer-N. Çetin (eds.), *Uluslararası Bergama Sempozyumu International 07-09 Nisan 2011*, (s. 158-178), Bergama Belediyesi Yayınları, İzmir.

Vavrinek 1975

Vavrinek, V., "Aristonicus of Pergamum: Pretender to the Throne or Leader of a Slave Revolt?", *Eirene* 13, 109-129.

Weisser 2018

Weisser, B., "Earthquakes in Asia Minor, the cura provinciae of Tiberius and the cities", N. T. Elkins ve J. D. Evans (eds.), *Concordia disciplinarum: Essays on ancient coinage, history and archaeology in honour of William E. Metcalf*, *Numismatic Studies* 38, (s. 127-144). American Numismatic Society, New York.

Walter 1924

Walter, O., "Antikenbericht aus Smyrna", *ÖJh*, 21-22, 224-260.

Seleucia | Sayı XV | Mayıs 2025

Doğu Dağlık Cilicia Mimari Plastiği Bağlamında
Olba'dan Bir Grup Buluntu

*A Group of Finds from Olba in the Context of
Architectural Decoration in Eastern Rough Cilicia*
Emel Erten – Yavuz Yeğin

9

Su Kemerlerinin Ötesinde: Kırsalda Roma Yaşamı ve
Mimarisi

*Beyond the Reach of the Aqueducts: Roman Lives and
Architecture in the Countryside*
Fikret Yegül

33

Juliana Anicia: "A Building Loving Woman"

Gender and Construction in Constantinople

Juliana Anicia: "Yapı İşlerini Seven bir Kadın".

Constantinopolis'te Toplumsal Cinsiyet ve İnşaat Faaliyetleri
Diane Favro

55

Boncuk ve Vazo Yapımı Dışında

Tunç Çağı'nda Camın Farklı Kullanım Biçimleri

Different Uses of Glass in the Bronze Age

Other than Beads and Vessels

Emel Erten

71

Savatra'dan Yeni Adak Yazıtları

New Votive Inscriptions from Savatra

Mehmet Alkan – İlker Işık

93

Tyana Geç Antik Sur Duvarında Ele Geçen Bir

Define Hakkında İlk Değerlendirmeler

*First Evaluations of a Hoard Discovered in the Tyana
Fortress Wall*

Hüsamettin Hayri Şener

107

Gaziantep Gerçin Höyük'ten Savaş Arabası Şeklinde
Bir Kaide

A Chariot-Shaped Base from Gerçin Höyük, Gaziantep
Tımur Demir – Özgür Çomak

121

Tarsus'da Türk İslam Dönemi Mihrapları

The Mihrabs of Turkish-Islamic Period in Tarsus

Mustafa Kaya

139

Aizanoi Tiyatrosu'nun Scaenae Frons Düzeninin

Anadolu'daki Benzer Tiyatro Örnekleriyle Karşılaştırılması

Comparison of the Scaenae Frons Order of the Aizanoi

Theatre with Similar Theatre Examples in Anatolia

Fikret Özbay – İrem Kaya Yuki

161

Eski Çağ ve Geç Antik Çağ Yazılı Kaynaklarında

Zephyrium

Zephyrium in Ancient and Late Antique Written Sources

Muzaffer Yılmaz

183

Batı Karadeniz'de Protohistorik Dönemlere Ait Yeni
Veriler

*Recent Archaeological Evidence from the Protohistoric
Periods of the Western Black Sea Region*

Emrullah Kalkan - Yunus Emre Sevinç

193

Anamur'da Ortagonuş (Bahçegonuş) Hanı ve Çeşmesi

Ortagonuş (Bahçegonuş) Inn and Fountain in Anamur

Halil Sözlü – Sultan Eren

213

Ardahan'ın Hanak İlçesindeki Veli Kalesi

Veli Fortress in Hanak District of Ardahan

Özlem Oral

227

Roma Dönemi'nde Phokaia'yı Etkileyen

Depremlerdeki Arkeolojik İzler

*Archaeological Traces of Earthquakes Affecting Phokaia
In the Roman Age*

Sabri Arıcı

243

Eagle Figurine With Gold Medallion Holding a Ram
From Burdur Museum

Burdur Müzesi'nden Koç Tutan Altın Madalyonlu

Kartal Figürini

Salih Soslu

259

Antik Kaynaklar, Antropolojik ve Arkeolojik Veriler

Işığında Eski Çağ'da Dövme

*Tattooing in Antiquity in the Light of Ancient Literature,
Anthropological and Archaeological Data*

Ahmet Emirhan Bulut

287

Samsun, Bafra'daki Roma Dönemi Taş Sanduka

Mezarları ve Buluntularının Değerlendirilmesi

*An Evaluation of the Roman Period Stone Cist Graves
and Their Findings from Bafra, Samsun*

Orhan Alper Şirin

321

Aizanoi Kadoi ve Kotiaecion'dan Yün Üretimine İlişkin
Arkeolojik İzler

*Archaeological Evidence of Wool Production from
Aizanoi, Kadoi and Kotiaecion*

Aslıhan Özbay

347

Seyitömer Höyük'ten Ele Geçen Bir Grup Bıçak

A Group of Knives Found at Seyitomer Mound

Rana Başkurt Usta – Hüseyin Usta

367

Traianus'un Doğu Seferine İlişkin Arkeolojik Kanıtlar

Archaeological Evidence of Trajan's Eastern Campaign
Burak Erdem

383

Alahan Manastırı Mağara – Kilisesi

Cave-Church in Alaban Monastery

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin

397

ISSN 2148-4124

ISBN 978-625-6925-83-0

9 786256 925830

